

Gyermekegészség

A lázgörcs

A láz a betegségek egyik legaggasztóbb tünete. Anyagcsere fokozó, keringést, légzést megterhelő hatásán kívül kisgyermekeknél a lázgörcs (eclampsia febrilis) kialakulásával is fenyeget.

Az eszméletlen, görcsölő gyermek látványa félelemmel tölti el a szülőket. Tudni kell azonban, hogy maga a lázgörcs többnyire jóindulatú reakció, ép idegrendszeri struktúrák mellett alakul ki, és nem is okoz az agyban káros elváltozást. Későbbi kimenetele is kedvező, ritkán fejlődik epilepsiává, legtöbbször specifikus terápia nélkül is spontán elmarad. A lázgörcs a gyermek-kori görcsök leggyakoribb formája, az öt éven aluli gyermekek 2-5 százalékában fordul elő. Legtöbbször valamilyen felső légúti hurut, középfülgyulladás kapcsán jelentkezik egyébként egészséges gyermekekben.

Görcstevékenység (convulsio) idején a gyermek elveszti eszméletét, egész teste megfeszül, majd testszerle izomrángások lépnek fel. A görcs múltával rövid ideig tartó aluszékonyság tapasztalható. Egyszerű lázgörcs esetén a hat hónapostól ötéves korú gyermeknél magas (39 Celsius-fokos) láz mellett lép fel az egész testre kiterjedő, és maximum 15 percig tartó görcstevékenység. Komplikált lázgörcs esetén hat hónapnál fiatalabb, illetve ötesztendősnél idősebb

gyermeknél jelentkezik a roham, esetleg már enyhébb hőemelkedésnél. E formánál a görcstevékenység nem egyformán érinti az egész testet, 15 percnél hosszabb ideig tarthat, és pár órán vagy napon belül többször ismétlődik. A két görcstípus elkülönítése az azonnali teendők, a kivizsgálás, illetve a későbbi prognózis szempontjából fontos.

Görcsölő gyermekhez azonnal hívjunk orvosi segítséget! A szakellátás megérkezéséig az otthoni ellátás során a félrenyelés (aspiráció) elkerülése érdekében fontos a gyermek stabil oldalra fektetése, a szájában lévő szilárd anyag, ételmariadék eltávolítása. Ugyancsak fontos az azonnali hatékony gyógyszeres (végbélkúp) és fizikai lázcsillapítás. A két percnél tovább tartó görcsöt görcsoldóval szüntetjük. Házi használatra elérhető Seduxen tartalmú oldat, amelyet végbelen keresztül görcsölő gyermeknek is biztonsággal adhatunk. Hasznos lehet a görcsroham egymást követő eseményeinek pontos megfigyelése. Minden esetben intézkedni kivizsgálás javasolt. Egyszerű lázgörcs esetén elsősorban a hasonló tünetekkel járó súlyos idegrendszeri gyulladásoos betegségeket kell kizárnunk, mint az agyhártya-, illetve agyvelőgyulladás. Ismételt komplikált görcsök esetén részletes idegrendszeri-, anyagcsere vizsgálatok indokoltak.

Dr. Rudas Magdolna
gyermekorvos

Környezetvédelem

Háziszerviz

Az elmúlt évszázad többek között az autózás évszázada volt. Utolsó évtizedeiben az életminőség hullámsága ellenére nálunk is jelentősen megnőtt a gépkocsival rendelkező családok száma. A gépkocsi fenntartása azonban költséges dolog, ezért sokan próbálnak meg spórolni úgy, hogy a kisebb javításokat otthon végzik el: lecserélik az olajat, az olajszűrőt, a levegőszűrőt, lemosák az autót. Közben észre sem veszik, hogy a környezetre veszélyes, környezetetgen anyagok keletkeznek, melyek közvetlenül, vagy bomlástermékeik révén károsíthatják a talajt, talajvizet, a felszíni és felszín alatti vizeket, a tiszta levegőt, ezeken keresztül az élővilágot. A gépkocsik tisztántartása, javítása, karbantartása során keletkező sokféle veszélyes hulladékok, mosó- és tisztítószerek, zsírok, olajok, szűrőbetétek, akkumulátorok, oldószerek, festékek maradákeai veszélyes hulladékok, melyek összegyűjtése, kezelése során különös gondossággal kell eljárni.

A házilagosan végzett gépjármű javítás, karbantartás, de még az egyszerű kocsimosás során is jelentős mennyiségű környezetre veszélyes olajos hulladék, fáradt olaj, olajjal szennyezett textilía, szűrőbetétek, olajos iszap keletkezik, melyek egy része jelenleg a kommunális hulladékba, más része a talajba, talajvízbe, vagy a közcsetornán keresztül az élővízbe, azaz a Tiszába kerül. Az olajszármazékok jelentős mennyiségű, erősen mérgező, mutagén és rákkeltő vegyületeket is tartalmaznak. A vízzel nem elegyednek és mivel a víznél könnyebbek, a víz felületén szétterjedve egy olyan hártát képeznek, amely

megakadályozza, hogy az élővíz oxigén a levegőből az élővízbe jusson, ez pedig a vizek élővilágára végzetes lehet. Bár az olajszennyezés közvetlen mérgezést a legkritikább esetben okoz, ennek csak az az oka, hogy a szennyezett víznek undort keltő, természetellenes íze és szaga van. Éppen emiatt csekély mennyiségű szennyezőanyag képes hatalmas mennyiségű ivóvizet fogyasztásra alkalmatlanná tenni. Hosszútávon a jelentős felszíni olajszennyezés veszélyeztetheti még az értékes mélységi ivóvízbázisokat, továbbá a környezetszennyező és családja, és a közelükben lakók egészségét és életét.

A háztartásokban nem biztosítható a járművek javítása és karbantartása során keletkező sokféle veszélyes hulladék elkülönített gyűjtése és ártalmatlanos kezelése, még ha ideig-óráig gyűjtőgetjük, ideoda rakosgatjuk is a garázsban, előbb vagy utóbb valamilyen módon mégis csak környezetszennyező anyaggá válik. Az egyetlen megfelelő megoldás, ha megszűntetjük az otthoni „műhelyt” és járművünket szakszervízbe viszzük. Még a kocsimosást se végezzük otthon. A szervizek és a minden benzinkútnál megtalálható, hatóságilag engedélyezett kocsimosók esetében a veszélyes hulladékok környezetszennyezést kizáró módon történő gyűjtése, kezelése, ellenőrzött körülmények között biztosított. Az összegyűjtött hulladékok ártalmatlanításáról, esetleg újrahaznosításáról gondoskodnak és ezt a környezetvédelmi hatóságok rendszeresen ellenőrzik is.

Szabó Ferenc

Családtörténeti kutatások Szegeden

Hasonlítunk Nyugat-Európához?

Keleti minta: szakszervezeti beutalóval nyaral a család. (DM-archív, fotó: Gyenes Kálmán)

Közeledett-e a 20. századi magyarországi családfejlődés a nyugat-európaihoz? Vagy inkább távolodott tőle? Erre a kérdésre keresi a választ az Osiris Kiadó gondozásában a közelmúltban megjelent könyv, amelynek szerzője Tomka Béla történész, a Szegedi Tudományegyetem docense.

– Amennyire tudom, az összehasonlító vizsgálatok nem túl divatosak a magyar társadalomtudományokban, talán azért is, mert nehéz kenyer ez, többféle tudományágban való jártasság, nyelvismeret kell hozzá.

– Bár egyre inkább elfogadott a társadalomtudományokban, hogy egy-egy ország fejlődését akkor értjük meg igazán, ha a változásokat szélesebb összefüggésekbe ágyazzuk, a 20. századi magyar társadalomtörténet szisztematikusan összehasonlító vizsgálata még valóban nem született meg. A nemzetközi történeti szakirodalomban sokkal gyakrabban találkozhatunk összehasonlításokkal, ez is ennek a módszernek az alkalmazására ösztönzött. Mostani munkám, amelynek összefoglalása Családfejlődés a 20. századi Magyarországon és Nyugat-Európában címmel könyvben is megjelent, csak

az első része annak, amit tervezek. Kapcsolódik a német Hartmut Kaelble társadalomtörténész kutatásaihoz. Ő a nyugat-európai országok összehasonlító társadalomtörténeti vizsgálatát végezte el. A családfejlődést, a foglalkoztatási struktúrát, a társadalmi mobilitást, a társadalmi egyenlőtlenségeket, a városi élet minőségét, a szociálpolitikát, a munkaügyi kapcsolatokat, legutóbb pedig a tömegfogyasztás mintáit elemezte. Eredményei szerint a nyugat-európai társadalmak fejlődése a 20. század során konvergált, vagyis nem csak gazdasági, hanem társadalmi téren is integrálódtak. Kaelble nyomán magam is több területen szeretném az összehasonlított elvégezni Magyarországon és Nyugat-Európában vonatkozásában.

Mindenki házassodik

– Milyen főbb szempontokat választott a családtörténeti összehasonlítás-hoz?

– Az egyik legfontosabb és ráadásul magas színvonalú hazai kutatásokra támaszkodható aspektus a demográfiai. A születések és a halálozások alakulása mellett összehasonlítottam a házassodási szokásokat, a háztartás- és család-szerkezet változásait, a házastársak közötti viszonyt, a

válásokat, a családformák, a gyermekek helyzetének változásait Magyarországon és Nyugat-Európában az 1918 és 1990 közötti időszakban.

– A bonyolult elemzések végkövetkeztetései között volt-e olyan, amelyre nem számított? Ami meglepte?

– Alighanem sokak számára meglepő az a tény, hogy a 60-as évek közepe és 1990 között a vizsgált területek legtöbbször fokozódtak a különbségek Magyarországon és a nyugat-európai országok között. Azt hihetnénk, hogy az úgynevezett puha diktátúra viszonyai között, amikor – úgy éreztük – egyre nyitottabbá váltak nálunk is a családok, egyszersmind a nyugatiakhoz is egyre hasonlóbbakká váltak. De nem. Nyugat-Európában ugyanis még gyorsabb volt az átalakulás: ott ekkoriban ért véget a „család aranykora”, a hagyományos családformák rendkívül gyors ütemben pluralizálódtak, például egyre többen választották a házasságon kívüli együttélést és egyre több gyerek is született házasságon kívül. Magyarországon éppen ellentétes irányban változott az emberek magatartása: a 60-as évek közepe és a 70-es évek vége között ismét a kelet-európai házassodási minta érvényesült. Ennek a tradíciónak legfőbb jellemzője, hogy nagyon fiatalon kötnek házassá-

got és majdnem mindenki házassodik...

– A másik drámai különbségről alighanem a halálozási mutatók beszédesek.

– A 60-as években még a nők esetében is lezárult a korábbi kedvező tendencia, a férfiaknál pedig valóban drámai fordulat következett be: erősen romlottak a halálozási mutatók, ami aztán három évtizeden keresztül folyamatosan tartott. Nyugat-Európában viszont javult a helyzet. További különbség, hogy Nyugaton sokkal többen éltek egyfős háztartásokban, nálunk pedig viszonylag magas maradt az úgynevezett összetett, több családmagból álló háztartás. A nők egyre nagyobb számban munkát vállaltak, Magyarországon, még többen is mint Nyugaton, a nemek közötti tényleges egyenlőség mégsem alakult úgy, mint a nyugat-európai országokban. Növekedtek az eltérések a női szerepekről vallott felfogás tekintetében, nem alakult át olyan gyorsan a családon belüli munkamegosztás, mint Nyugaton, s egyáltalán, az értékek, normák változása is lassúbb volt nálunk.

Egyedül könnyebb...

– Volt-e a 20. századnak olyan szakasza, amikor a magyar család a legin-

kább hasonlított a nyugat-európaihoz?

– Ez is meglepő lehet, de azt kell mondanom, hogy a század elejétől nagyjából a közepéig tartó periódusban Magyarország közeledett Nyugat-Európa társadalmához. Ennek a folyamatnak az eredménye, hogy a népesség- és családfejlődés legtöbb lényeges mutatója szerint leginkább a század harmincas-negyvenes éveiben hasonlított a magyar társadalom a nyugatiakhoz.

– Nem a történész dolga, hanem a szociológusoké, hogy a 20. század utolsó éveinek társadalomfejlődési tendenciáit megállapítsák. Vagyis „rendszerfüggő” a hasonlóság és a különbség?

– Tény, hogy a két világháború között közeledtünk Nyugat-Európához. A kommunizmus, vagy az – úgy mond – szocializmus évtizedeiben a divergencia, a különbségek növekedése volt a jellemző. A 90-es évtizedben ellenben ismét az integráció jeleit tapasztaljuk társadalmi téren is.

Európai „térkép”

– Mire jók ezek az összehasonlító elemzések?

– Mint korábban is említettem, jobban érthető a társadalmi folyamatok, ha nem elszigetelten, hanem tág összefüggésekben látjuk ezeket. A történeti szociológia eredményei természetesen használhatók az európai integráció alakító számára is. Egy nagyobb kutatási program részeként végeztem el a népesség- és családfejlődési összehasonlítást, és azt remélem, hogy más kelet-európai országokban is indulnak hasonló kutatások. A jövőben hasznos lenne a kelet-európai összehasonlítás is. Bár történetészként nem töreksem arra, hogy közvetlenül a politikai döntéshozók számára is hasznosítható munkát végezzek, ha elkészül Magyarországon és Nyugat-Európa konvergenciájának és divergenciájának „térképe”, ez az uniós csatlakozásunk szempontjából is hasznos lehet.

Sulyok Erzsébet

A kutyában nincs kötelességtudat

Vezényszóra mindig ugrik

A kutyakölyköt a lehető legkorábban vegyük magunkhoz, mert az első hetekben kialakuló szoros kapcsolat megér egy pár szétrágot papucsol. A kutyafenyítésénél járjunk el falkavezérhez méltó módon, a nevelésnél pedig ne felejtjük el: a kutyákban nincs kötelességtudat. Ezt ajánlja a kutyatartóknak Konrad Lorenz Nobel-díjas etológus.

A lehető legkorábban vegyük magunkhoz a kölyök-kutyát, azaz, mielőtt károsodás nélkül elválaszthatjuk az anyjától. Az első hetek szorosabban kapcsolják az állatot a gazdájához, és a gazda is hasonlóhatatlanul jobban szereti majd a kutyát, ha a szép, kifejlett példány láttán

eszébe jut a sok fáradság, amibe került. Az ilyen emlékek megérnek egy pár szétrágot papucsol meg néhány foltocskát a parketten.

A kutyanevelés során a fenytítés mértékének kellő megítéléséhez finom érzék és nagy kutyaismeret szükséges. Az egyedi érzékenység ugyanis rendkívül eltérő: gyengéss lelkületű kutya számára néhány könnyed paszkolás keményebb büntetést jelenthet, mint robusztusabb társának a legkorombább verés. Fizikai szempontból egyébként a kutya meglehetősen érzéketlen, pusztá kézzel alig-alig okozhatunk fájdalmat neki. De ha a lelki és testi érzékenység egybe esik, nagyon elővigyázatosan kell élnünk a kemény fizikai megtorlással, ha csak nem akarjuk tökéletesen megfélemlíteni és minden életörö-

métől, önbizalmától megfosztani a kutyát. A fegyelmezés egyébként sem annyira az okozott fájdalom révén hat a kutyára, hanem azzal, hogy ebben is gazdájának hatalma nyilvánul meg. Ráadásul a verés nem is a legmegfelelőbb módja a büntetésnek. A kutyák rangadó mérközései során ugyanis nem ütök, hanem harapják egymást. Verés helyett inkább úgy lehet utánozni a falkavezér fenytítési módszerét, hogy az állatot a nyakánál felemeljük és megrázzuk. Ez mély nyomot hagy a kutyában.

Minden kiképzésnél, amely a kutya aktív közreműködését igényli, tartsuk szem előtt, hogy a legderebb kutyának sincs kötelességtudata, és csak addig vesz részt a dologban, amíg örömet lel benne. A jól idomí-

tott kutyát sem a kötelességtudat, hanem a megszokás készteti arra, hogy vezényszóra akkor is átgörjön egy akadályt, amikor ahhoz nincs is kedve. A jó gazda meg tudja győzni a kutyáját arról, hogy a gyakorlatok végrehajtása nem kötelesség, hanem kedvezmény.

A kutya élettartama jóval rövidebb, mint az emberé, ezért előbb vagy utóbb bekövetkezik, ami bizony nagyon tud fájni: elveszítjük hűségese kutyánkat, amely tízenöt évig kísérte lépteinket. Ez majdnem olyan rossz, mint egy ember elhunnya, bizonyos szempontból mégis könnyebb elviselni. Az a hely, amelyet embertársunk foglalt el az életünkben, mindörökké üres marad, kutyánk helyét azonban ismét be lehet tölteni. Igaz, hogy a kutyák a szó legvalódióbb ér-

telmében egyéniségek, de azért mégiscsak jobban hasonlítanak egymáshoz, mint az emberek. Lelkük legmélyebb ösztönrétegeiben, vagyis abban, ami gazdájukhoz való viszonyukat meghatározza, mégiscsak nagyon hasonlóak egymáshoz. Ha azonos fajtajú kölyköt szerünk be, legtöbb esetben felfedezzük, hogy a kicsi lassan ugyanazt a helyet tölti be szívünkben és életünkben, amely régi barátunk távozásával megürült. Ez a világ bizonyos körülmények között oly gyors és maradéktalan lehet, hogy szinte már szegénykezünk hűtlenségünkön. Lám, ebből a szempontból is hűségesebb a kutya az embernél: ha a gazdájá meghal, a kutya biztosan nem talál vigaszt jelentő pótlást fél esztendő alatt.

K. G.